

Komu koristi?

Kot strela z jasnega je pred kratkim med tukajšnjo javnost udarila vest, da so se 20. januarja prekinila v Beogradu italijansko-jugoslovanska pogajanja za obnovo trgovinskega sporazuma in tehnično-industrijskega sodelovanja. Kmalu se je tudi zvedelo, da so se pogajanja prekinila, ker je italijansko odposlanstvo na ukaz zunanjega ministrstva začelo postavljati nekatere zahteve, ki nimajo nobene zveze s predmetom razgovorov, čemur se je jugoslovansko odposlanstvo uprlo.

Katere so te zahteve? Odgovor na to vprašanje dobimo v dolgi izjavi tržaškega demokristjanskega poslanca Bologne, ki je bila objavljena v tržaškem »Piccolu« dne 8. t. m. Poslanec Bologna sicer nima besede v vodstvu tržaške demokristjanske stranke, ker je že več let v sporu s političnim tajništvom, vendar pripada struji, katere glavni predstavnik je zunanji minister Fanfani, ki je — kot je izjavil sam Bologna — tudi ukazal, naj se pogajanja prekinejo.

Vzrok (ali samo pretveza?) za prekinitve tako pomembnih razgovorov je dejstvo, da so oblasti na Koprskem in v Bujsčini, to je na področju bivše cone B Tržaškega ozemlja, pričela izdajati tamkajšnjim prebivalcem nove osebne izkaznice z napisom Socialistična federativna republika Jugoslavija. Iz tega izhaja — pravi poslanec Bologna — da smatrajo Jugoslavlani bivšo cono B za sestavni del svoje države, medtem ko jim londonski sporazum iz leta 1954, ki je uredil tržaško vprašanje, daje le upravo tega področja in ne predvideva njegove priključitve Jugoslaviji.

Poslanec Bologni se sicer ne čudimo, da je v tem trenutku pogrel to vprašanje, ker vemo, da se bližajo politične volitve in mu nekaj reklame med istrskimi ezuli prav pride za preferenčne glasove.

Zelo se pa čudimo italijanskemu zunanjemu ministrstvu, da se je spustilo v tako politično avanturo, saj je vsakemu stvarnemu politiku jasno, da se danes meje v Evropi — in torej tudi pri nas — ne morejo nikakor spreminjati. Čudimo se nadalje, da se je to zgodilo prav danes, ko imamo sredinsko-levo vlado, medtem ko je znano, da za časa sredinskih vlad to vprašanje ni predstavljalo ovire za navezovanje trgovinskih in drugih stikov med Italijo in Jugoslavijo.

Radovedni smo tudi, kako bodo reagirali prizadeti trgovinski in gospodarski krogi v Italiji na novi kurz, ki ga je odredilo zunanje ministrstvo, prav v trenutku, ko Zahodna Nemčija obnavlja diplomatske in druge stike z vzhodnoevropskimi državami in tudi z Jugoslavijo, zaradi česar se lahko zgodi, da Zahodna Nemčija prevzame v jugoslovanski trgovini tisto mesto in vlogo, ki ju danes ima Italija.

Je to v korist Italije? Mislimo, da bo vsak trezen človek odločno odgovoril: NE!

ZDRUŽEVANJE EVROPE IN MANJŠINE

Italijanski podtajnik za zunanje zadeve Zagari in imel te dni na univerzi v Readingu v Angliji predavanje o temi »Od male do velike združene Evrope«. Naglašal je, da smo zdaj v odločilnem razdobju glede bodočnosti evropske celine. Govoril je o potrebi hitrejšega tehničnega napredka v Evropi in še o marsičem, kar naj bi uresničila »večja« združena Evropa (z Anglijo kot članico). Ničesar pa ni omenil o tem (vsaj iz poročil ni ničesar razbrati v tem smislu), kakšna bo usoda narodnih manjšin v taki veliki združeni Evropi.

Danes je moderno — ali bolje rečeno: v modi — govoriti o združevanju Evrope, o mednarodnem sodelovanju, o raznih visokoletečih načrtih in »problemih« take idealne evropske skupnosti, toda še vedno ni mogoče omenjati vprašanj, ki so najbolj realna in najnujnejša. Pri tem tudi podtajnik Zagari (in drugi člani italijanske vlade) ni izjema. Prepričani smo namreč, da nikoli ne bo zares učinkovite in trajne združene Evrope, dokler bodo sanjale o njej le velike sile, ki si jo predstavljajo kot lovišče, ki naj bo namenjeno samo njim.

Po teh sanjah »velikih« naj bi bila združena Evropa nadomestilo za tisto, česar niso mogli doseči z vojnami in imperializmom: razširitev njihovih interesnih sfer na druga evropska področja, vse v duhu »sodelovanja« in naprednih parol. Pri tem pa se zdi, da nikomur od velikih ne pride na um, da je tu tudi vprašanje narodnih manjšin in majhnih narodov. Tudi ti imajo kaj pripomniti k tem načrtom. In sicer predvsem to, da se združena Evropa ne sme ustvarjati na njihove stroške.

Bil je čas, ko se je zdelo, da se začenja Evropa zavedati nujnosti pravičnega reševa-

nja etničnih vprašanj. Toda zadnja leta se ti pojmi izgublja. Odrivajo jih v pozabljene. Čimbolj pojema nasprotje med Vzhodom in Zahodom in čimveč se govori o nadaljnji izgradnji Združene Evrope, tem manjkrat še kaj slišimo o vprašanju manjšin in o usodi majhnih narodov v taki Evropi.

Francija ne kaže nikakega nagnenja, da bi rešila vprašanje avtonomije bretonskega naroda in baskovske in nemške (ter flamske) manjšine. Narodne manjšine v Franciji so verjetno na najslabšem v vsej Evropi. Italija še vedno misli na asimilacijo slovenske manjšine in ne mara niti slišati o kaki manjšinski zaščiti za Beneške Slovence, zavlačuje pa tudi rešitev južnotirolskega vprašanja. Belgija še vedno ni pripravljena rešiti svojega kroničnega notranjega narodnostnega spora med Flamci in Valonci v pravični federativni ali konfederativni obliki in Holandija ignorira vprašanje etnične avtonomije za frizijsko manjšino. In Anglija teži po asimilaciji keltskih Welčanov, Severnih Ircev in Škotov.

Toda etnične manjšine in majhni narodi so stvarnost, ki spadajo k Evropi, in vsakdo, ki to stvarnost prezira, je v resnici nasprotnik Evrope in zlasti še združene Evrope, ker računa na trajnost neke krivice. Vse, kar je zgrajeno na krivici, pa nima obstanka in ne moralne veljave. Manjšine in majhni narodi se ne bodo nikoli vdali v to, da bi bili kot mrtva masa vzdani v podstavek »združene« Evrope, in tudi ne morejo pristati na to, da bi morali biti v času, ko so že skoro vse bivše kolonije zunaj Evrope dobile neodvisnost, samo oni obsojeni na asimilacijo, »integracijo« in narodno smrt.

Zato: združena Evropa ja, a ne brez enakopravnosti malih narodov in manjšin.

S sprejema Radijskega odra:

Drago Štoka bere svoj nagovor in pozdrav prisotnim

RADIO TRST A

• NEDELJA, 12. februarja, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rujanu; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »V puščaci in goščavi«. Roman, napisal Henrik Sienkiewicz, prevedel France Vodnik, za radio dramatisiral Jožko Lukeš. Sesti in zadnji del; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 15.00 Sanremo 1967; 15.30 »Roke«, radijska drama, napisal Danilo Tello, prevedla Lelja Rehar. Igra RO., režira Stana Kopitar; 17.15 Obisk v diskoteki, pripravil Janko Ban; 18.30 Kirovčera; in danes; 20.30 Iz slovenske folklorne: Rado Bednarik; »Pratika za drugo polovico februarja«; 22.00 Francoske popevke.

• PONEDELJEK, 13. februarja, ob: 11.40 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Liki iz naše preteklosti: »Marica Nadlišek-Bartolova«, pripravil Franc Orožen; 13.30 Prikljubljene melodije; 17.25 Radio za šole (oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Odvetnik za vsakogar, pravna posvetovalnica; 19.00 Tržaški pripovedniki: »Ščepo Slataper«, (prof. Josip Tavčar); 19.30 Postni govori: Mons. Janez Vodopivec: »Cerkev daje svetu, od sveta prejema«; 21.00 Kulturni odmevi; 22.40 Južnoameriški odmevi.

• TOREK, 14. februarja, ob: 11.50 Zvočne razlednice; 12.00 Iz slovenske folklorne: Rado Bednarik; »Pratika za drugo polovico februarja«; 17.20 Italijanščina po radiu; 17.40 Glasba za vaš transistor; 19.10 Plošče za vas quiz oddaja, pripravil Dani Lovrečič; 19.30 Zvoki, uglaseni na temo; 20.35 Carl Orff: »Carmina burana«; 22.25 Tržaški koncertisti; 22.45 Črn cvet, jazzovska revija.

• SREDA, 15. februarja, ob: 11.40 Radio za šole (oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Potrebek s poslušavkami; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 17.25 Radio za šole (oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.10 Hiperena in zdravje, pripravil dr. Rafko Dolhar; 19.25 Deželni zbori: Moški zbor »Valentin Vodnik« iz Doline, vodi Ignacij Ota; 20.35 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.25) Knjižne novosti: Giuseppe Berto: »La ceca buffa«, ocena profesorja Josipa Tavčarja.

• CETREK, 16. februarja, ob: 11.50 Glasbila in barve; 12.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 17.20 Italijanščina po radiu; 17.40 Glasba za vaš transistor; 10.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 20.35 »Plaha vdova«. Povest, napisal Benaventura Tecchi, dramatisirala Luciana Corda, prevedel Vinko Beličič. Igra Radijski oder režira Stana Kopitar; 22.35 Slovenski solisti.

• PETEK, 17. februarja, ob: 11.40: Radio za šole (oddaja za drugo stopnjo osnovnih šol); 12.0 Med tržnimi stojnicami, pripravlja prof. Tone Penko; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 17.25 Radio za šole (oddaja za drugo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Iz slovenskega glasbenega življenja v preteklih stoletjih, pripravlja Dragotin Cvetko; 19.00: Andrej Bratuž: »Determinizem in finalizem med Spinozo in Leibnizom«; 19.30 Postni govori: Mons. Janez Vodopivec: »Krščansko življenje je v slavo Bogu in v službi bližnjega«; 20.35 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe.

• SOBOTA, 18. februarja, ob: 11.50 Orkestri lahke glasbe; 12.00 Kulturni odmevi; 13.30 Semenj plošč; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravlja Dušan Jakomin; 16.00 Volan. Oddaja za avtomobiliste; 16.20 Pregled italijanske dramatike. Pripravila Josip Tavčar in Jože Peterlin (15. oddaja) Tragedija po Alfieri; 17.20 »Dialog« - Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Otrokov pravični svet »Mizica, pogrni se!« 18.30 Retrospektiva jazz, pripravlja Sergio Portaleoni; 19.10 Družinski obzorja: »Družina brez otrok«; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Moški vokalni kvintet »Zarja«; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Za prijeten konec tedna.

TEDENSKI KOLEDARČEK

12. februarja, nedelja: Damijan, Cvetka
13. februarja, ponedeljek: Katarina, Katja
14. februarja, torek: Valentin, Tina
15. februarja, sredo: Jordan, Faustina
16. februarja, četrtek: Danilo, Ljubo
17. februarja, petek: Silvin, Daromir
18. februarja, sobota: Dragoslava, Smiljan

SZDLS o manjšinskih vprašanjih

Izvršni odbor Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije je na seji 4. februarja razpravljala o izvajanju republiškega srednjeročnega načrta. V tej zvezi je obravnaval tudi vprašanje narodnih manjšin izven meja države. Glede na to vprašanje je ljubljansko »Delo« napisalo pred kratkim tole:

Izvršni odbor je razpravljala tudi o nekaterih vprašanjih odnosov z Italijo in Avstrijo ter o vlogi in mestu narodnih manjšin v teh odnosih. Ko je pozitivno ocenil razvijanje tesnega obmejnega sodelovanja med Slovenijo in sosednjimi deželami, Furlanijo-Julijsko krajino, Koroško, Štajersko in madžarskimi območji, je še posebej opozoril na konstruktivno vlogo manjšin, tako slovenske kot italijanske in madžarske v teh prizadevanjih.

Ugotovil je, da postajajo narodne manjšine, ki jim je zagotovljena dejanska enakopravnost, s tem, da so z enakimi možnostmi vključene v vso družbeno, politično, ekonomsko in kulturno dejavnost družbenih skupnosti, v katerih živijo, vse bolj most sporazumevanja med sosednjimi narodi in državami. Zato so pomemben faktor bogatenja za družbeno skupnost, kjer živijo, saj v takih možnostih uspešno povezujejo tradicije in kulturo narodov — sosedov. Odprta meja, ki omogoča narodnim manjšinam tesno povezavo z matičnim narodom, pa takšno vlogo manjšine še bolj poudarja.

Izvršni odbor je tudi opozoril na nujnost, da so naše družbeno politične sile stalno prisotne v nenehnih prizadevanjih, da zagotovimo dejansko in vsestransko enakopravnost narodnih manjšin in da dosledno uveljavljamo sistem dvojezičnih področij v naši republiki.

Prav tako je izvršni odbor razpravljala tudi o narodnostni zaščiti Slovencev v zamejstvu; zavzel se je za stalno in poglob-

ljeno skrb narodne matice za življenjska vprašanja manjšin in za nadaljnje utrjevanje njihove aktivne vloge pri ustvarjanju odnosov na meji.

Izvršni odbor se je zavzel tudi za nadaljnje poglobljanje že uspešnih stikov in sodelovanje z mejnimi pokrajinami ter za povezovanje naših družbeno političnih dejavnikov z demokratičnimi prizadevanji v sosednjih deželah, na osnovi enakopravnosti, vzajemnosti in nevmešavanja v zadeve drugih.

Ob tem je izvršni odbor obravnaval tudi nedavno zaostritev odnosov z Italijo. Ugotovil je, da je ta zaostritev rezultat enostranskega pritiska Italije ter izrazil vso podporo našim uradnim stališčem, ki odklanjajo takšne metode v meddržavnih odnosih in se zavzemajo za sodelovanje na osnovi enakopravnosti in nevmešavanja v notranje zadeve drugih.

ITALIJA SI SE NI OPOMOGLA OD GOSPODARSKE KRIZE

Življenjski stroški so se povečali lani v Italiji, po najnovejših podatkih osrednjega statističnega zavoda, za 2 odstotka.

Italija si še vedno ni popolnoma opomogla od gospodarske krize. Nove investicije še vedno niso nadoknadile izgube investicij v dveh letih krize in tudi vrzeli v zaposlitvi so zaradi krize še občutne. Vsi tudi niso optimisti glede bodočnosti italijanskega gospodarstva. Nekateri menijo, da so dobički podjetij zaradi gospodarske in davčne politike vlade premajhni, da bi mogla misliti na večje samofinanciranje. To pa pomeni manj investicij in manj novih gospodarskih pobud, hkrati pa bo prehajala pobuda vedno bolj na državo. To pa ima svoje dobre in tudi slabe strani (vedno večji davki, bohotno naraščanje državne birokracije, počasnost rešitev itd.).

Huda izguba za rimske Slovence

Slovinci imamo v Rimu majhno, pa zelo kvalitetno kolonijo, ki nas častno zastopa v raznih visokih ustanovah katoliške Cerkve, posebno v osrednjih učnih zavodih, kjer se vzgajajo mladi katoliški bogoslovci iz vsega sveta, in v raznih vatikanskih institucijah. Tehtno besedo pa ima tudi v našem kulturnem življenju.

Eden izmed teh slovenskih duhovnikov na odgovornih mestih je bil gospod Anton Iskra. Vsi Slovenci, ki so se kdaj pomudili v Rimu, so ga dobro poznali. Vedno je našel čas za svoje rojake, ki so kakor koli potrebovali njegove pomoči ali nasveta. Bil je 16 let vodja slovenskih oddaj na vatikanskem radiu, katerim je posvetil največje skrb, poleg tega pa je imel na skrbi cerkev Marijinega imena v Rimu in je pri vsem tem opravljal še drugo izredno odgovorno in težko službo pri cerkvenem sodišču.

Vse to delo in skrb sta izčrpala življenjsko moč g. Iskre. Ze dolgo časa smo slišali, da boleha, omenjali so celo ime pogubne bolezni, vendar smo upali, da le ne bo tako hudo in da bo s svojo močno in odločno gorenjsko naravo bolezen premagal, tembolj, ker se je zdelo, da ji tudi sam ne posveča prevelike skrbi, saj je delal kar

naprej. Toda na žalost je šlo na slabše, moral je v bolnišnico in po operaciji v začetku tega leta je 12. januarja izdihnil.

Pokojni gospod Anton Iskra je bil rojen 1. 1916 v Begunjah na Gorenjskem. V juniju 1941 je bil posvečen v Ljubljani za duhovnika, nato pa se je moral zaradi težkih razmer okupacije (povratek na Gorenjsko mu je bil onemogočen) umakniti v Rim, kjer je nadaljeval bogoslovne študije in bil pritegnjen nato v delo pri cerkvenih ustanovah, kjer so ga cenili zaradi njegove izredne pridnosti in brihtnosti. Obenem je pomagal Slovincem, ki so prihajali v Rim, kjerkoli je mogel, pa tudi sam jih je poskušal in jim nudil duhovno in telesno pomoč. Rimski Slovenci so mu izkazali svoje hvaležnost s tem, da so mu zvesto in prijateljsko stali ob strani v dneh njegove bolezni.

Pokojniku, ki je pomagal dvigati ugled slovenskega imena in slovenskega katoličanstva v središču katoliškega sveta, naj bo lahka rimska zemlja. Spomin nanj ne bo ugasnil. Za svoja dobra in plemenita dela za Slovence in za vse ljudi, ki so potrebovali njegove pomoči, pa je našel plačilo pri Bogu.

Novice po svetu

Tako Američani kot Severnovietnamci so zanikali, da bi bil prejel ameriški senator Robert Kennedy s posredovanjem francoske vlade pismo od severnovietnamske vlade, da se je pripravljena pogajati »v treh etapah« o miroljubni ureditvi vietnamskega vprašanja, če bi Američani prenehali bombardirati Severni Vietnam. Bombardiranje pa se je medtem celo okrepilo. Vendar ni izključeno, da so v teku neki razgovori.

Predsednik sovjetske vlade Kosigin je prispel v ponedeljek na enotedenski obisk v Veliko Britanijo. Sprejeli so ga zelo prijazno in politični opazovalci si ta obisk ugodno razlagajo, kot nov znak pomirjenja med Vzhodom in Zahodom. Kot kaže, se sovjetski državniiki zaradi napetosti s Kitajsko trudijo za čimboljše odnose z Zahodom.

V Džakarti prirejajo študentje in drugi spet množične demonstracije in zahtevajo, naj pride državni predsednik Sukarno pred sodišče, ker je bil zapleten v komunistični državni udar 1. oktobra 1965. Zdi se, da bo tej zahtevi kmalu ugodeno, kljub temu, da se Sukarno krčevito brani sesti na zahtevano klop.

Ameriški strokovnjaki so mnenja, da bo vedno ostrejši sovjetsko-kitajski spor o lajšal pogajanja in sporazum v Vietnamu, ker se Hanoju ne bo treba več ozirati na Kitajsko.

Japonci so bili v Južni Ameriki

Newyorški obzornik »Scientific American« objavlja prispevek o »prekopacifiških« stikih med novim in starim svetom v predkolumbovi dobi, ki sta jih ugotovila arheologa Clifford Evans in Betty Meggers. Enega od največjih tehničnih pridobitev človeštva, izdelovanja keramike, v Novem svetu niso samostojno izumili, ampak so ta izum dobili iz Starega sveta. Že mnogo pred Kristusom so potovali ljudje po največjem, Tihem oceanu desetstisoče kilometrov daleč.

Do te senzacionalne ugotovitve so prišli na tihomorski obali Ekvadorja. Sistematična izkopavanja so odkrila na tej obali v bližini ribiške vasi Valdivia ostanke velike naselbine, katere nastanek so po metodi radijevega ogljika določili na okoli tri tisoč let pred Kristusom. Takrat je torej na ekvadorski obali živel primitiven rod lovcev in ribičev. Ženske te kulture so izdelovale tudi posodo iz žgane lončenine, ki so jo pa tudi že okraševale z značilnimi ornamentami, ki so jih delale s prsti, glavniki in podobnim. Izkopanine dokazujejo, da sega izdelovanje te lončenine prav v začetku te kulture in je torej starejši kot vsi do sedaj znani sledovi keramike v obeh delih Amerike.

Največje presenečenje pa pomeni drobec lončenega lonca z okrasom, kot so jih delali na Japonskem. To je nekaj povsem ne navadnega za Ameriko, podobne izdelke so našli le na obalah južnih japonskih otokov, na področju tako imenovane »Jamon« kulture na otokih Honsku in Kiushu.

Kulturni stiki med Ekvadorjem in Japonsko pred 5 tisoč leti so se zdeli v prvem hipu kar neverjetni. Omenjena arheologa sta zato odpotovala na Japonsko, kjer sta primerjala južnoameriško »Valdivia« kulturo z japonsko »Jamon« kulturo. Po tej primerjavi pa že ni nobenega dvoma več o tem, da je bila prenesena japonska kultura v Južno Ameriko. Na japonskih otokih je namreč ugotoviti vse predstopnje razvoja te kulture, na ameriški obali pa le končni izsledek. Jamonski lončarji so nedvomno prepluli veliki ocean na splavih ali čolnih ter pristali na ekvadorski obali. Verjetno je bil temu vzrok kak vihar, ki jih je zanesel v morske tokove, ki vodijo proti Ameriki. Jamonski pomorščaki so seveda morali srečno prestati 15 tisoč kilometrov dolgo potovanje, ki je trajalo več mesecev. Ti pomorščaki so pa že takrat sloveli kot odporni ribiči in so zato lahko prenesli take napore.

Te keramične najdbe in ugotovitve pomenijo za razlago zgodovinskega razvoja Južne Amerike pravo revolucijo. To odkritje pa seveda ni v nasprotju s teorijami norveškega raziskovalca Thora Hegerdahla, da so ljudje iz Južne Amerike poselili otoke na Tihem oceanu (Polinezijo), saj so lahko pluli ljudje s tokom tudi z obale Južne Amerike proti zahodu, bodisi prostovoljno ali gnani od viharjev. Pozneje so gotovo prostovoljno odhajali na take vožnje.

28

Pokristjanjenje Slovencev

N. H.

Stara slovenska izraza »henta« (izraz začudenja nad nečim, kar se je zgodilo) in »gorje« prideta od staronordijskih izrazov henda (zgoditi se) in herja — pustošiti, pleniti.

Slovenska beseda kepati se ali kepati koga pride najbrž od staronordijske besede keppa (dokazati moč ali bojevitost) ali pa tudi kempa ali kenpa (bojevati se).

Slovenska beseda jeklo ima gotovo svoj izvor v staronordijski besedi jokladr (ledeno ohlajeno), kij v besedi kile, slovenski »kampel« v kampa (ali kappa ali kenpa) — bojevati se. »Kampel« je tako najbrž ostanek nekakega pohvalnega ali občudovalnega naziva za »bojevnika«, seveda pa ima danes bolj humorističen prizvok.

Slovenski besedi kujon odgovarja v švedščini enaka beseda, ki pomeni strahopetec. Čelada pride iz staronordijske besede kellar z istim pomenom, kol pa je tudi v staronordijskem jeziku kol. Magn ali megn pomeni moč ali tudi oblast, magni močni (odtod razširjeni priimek Mahnič), od besede megn pa najbrž tudi meč. Neke vrste meč se je imenoval maekir. Meida pa je pomenilo poškodovati, uničiti. Beseda oređa (uređa) je pomenila zmedo, nered, reida pa vihteti, udarjati in to je morda drugi izvor glagola ritati.

Izraz reidisproti je pomenil stojo pri vihtenju meča v boju in od njega so nedvomno prišli slovenski izrazi proti, protivnik, nasprotnik in sproti (npr. sproti odbijati udarce), in najbrž tudi izraz naproti. V zvezi s temi izrazi je gotovo tudi staronordijski glagol sprut (sprožiti).

Pest pride verjetno iz starega izraza púss, ki je pomenil culo (pung-punkelj). Rognir je pomenilo bojevnika ali poglavar in ta beseda spominja na boga Kora in na korante.

Narečni slovenski glagol nadrapati koga (nabiti ga) je iz skandinavskega glagola rapa (tolči, biti), ta pa je prišel najbrž iz staronordijskega glagola rupa (ropati). Tudi narečni glagol naružiti koga (premlatiti) je skandinavskega izvora. Rusa je pomenilo planiti, napasti, premlatiti.

Sulica ima morda svoj izvor v staronordijski besedi soguor (o se izgovarja, kot znano, u), skakati pa pride iz skaka, kar je pomenilo tako skakati kot vihteti meč, torej poskakujoč držo v dvoboju z meči, podobno kot jo vidimo včasih pri boksarjih. Skokr je pomenilo bojevnika, odtod morda slovenski priimek Skok. Skera je pomenilo udarjati (sekira).

Tudi razširjeni slovenski izraz škis, ki pomeni človeka, ki je plah in si ničesar ne upa, je staroskandinavskega izvora. Sky je pomenilo »plah biti« ali »skrivati se«, skydda pa ščititi se. Skydd je pomenilo ščit, varstvo, skryrsi pa strah, nesrečo.

Beseda stolpi (stolp) je prvotno pomenila drog ali jambor na ladji. Skrikka pomeni kričati in iz istega staronordijskega glagola pride štajerska narečna beseda krikati (vriškati, tudi v izzivalnem pomenu).

Varovati pride najbrž iz starih nordijskih besed vara ali vardr (varovati, braniti) in hovud (glava), torej vara-hovud — varovati si glavo. Beseda frača pride iz staronordijske besede frakka ali freka (neka vrste orožje za metanje), vreči pa od vräka. Kopje pri-

de najbrž od besede kenpa ali keppa — bojevati se.

Slovenska beseda lok je morda iz staronordijskega glagola loka, lukka ali lykja, ki pomeni zapreti, streljati, spustiti doli, napraviti, izpustiti, obkoliti itd. V smislu zapreti (utrdba) je najbrž v zvezi s slovenskim krajevnim imenom Loka, npr. Škofja Loka, kar bi pomenilo, da nam je iskati na gradu v Škofji Loki ostanke starodavne slovenske utrdbe. To bi tudi ne bilo nič čudnega, glede na neprestane boje z bližnjimi Langobardi. In s tem si je tudi lažje razlagati, zakaj so frešinske škofje tam zgradili svoj grad. Zidali so pač tam, kjer je stala že prej utrdba.

Sorodstvo in sosedstvo

Naravno je, da se je ohranilo v slovenščini iz staronordijskega jezika tudi vse polno izrazov za najtesnejše človeške odnose, za sorodstvo in sosedstvo.

Izraz ma'i je sicer bl'že latinskemu izrazu k kor nordijskemu (mör), toda beseda oče je izrazito nordijska in pride iz starodavnega nordijskega izraza ótta (oče) ali ótti (oči). Oba izraza pomenita: tisti, ki se ga je bati. Ta očetova vloga v davniini je tudi popolnoma odgovarjala nekdanji vlogi očeta v slovenskih družinah, npr. po pripovedovanju Franca Sal. Finžgarja, kako ga je oče nekoč z nitko privezal k nogi mize, da bi se učil, in vendar si ni upal pobegniti, četudi je ostal sam doma in so bila vrata nastežaj odprta. »Tudi pajčevina bi me bila držala.«

Izraz ótta-se je ohranil tudi v prvotni obliki v priimku Ota, Otta, ki je pogost zlasti v vaseh tržaške obale.

Beseda brat je najbrž v sorodstvu s staronordijsko besedo brodir (brat) in iz stare

(Nadaljevanje na 7. strani)

Tržaškega

Interpelacija o prekinitvi trgovinskih pogajanj

V zvezi s prekinitvijo pogajanj za obnovo trgovinskega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo je deželni poslanec Slovenske skupnosti Jože Škerk vložil na deželno vladno naslednjo interpelacijo:

»Iz tiska smo zvedeli, da je italijanska vlada prekinila 20. januarja t. l. pogajanja z jugoslovansko vlado za obnovo in razširitev gospodarsko-trgovinskih izmenjav in tehnično-industrijskega sodelovanja. To se je zgodilo v trenutku, ko bi se morala pogajanja uspešno zaključiti. Italijanski predstavniki so baje postavili nekaj zahtev političnega značaja, ki niso v zvezi s predmetom pogajanj.

Nenadna prekinitev pogajanj je povzročila hudo zaskrbljenost v trgovinskih, finančnih in industrijskih krogih tako v naši deželi kot v vsej državi. Vedeti je namreč treba, da so obmejne izmenjave, skupno s kontingenti Alpe-Adria, narasle od 4 milijard lir vrednosti leta 1957 na več kot 25 milijard lir vrednosti leta 1966. Vedno večja razširitev trgovinskih in drugih poslov med obema državama je dosegla v letu 1966 pomembno vsoto 310 ali 320 milijonov dolarjev.

Velika in učinkovita prisotnost italijanskega blaga in italijanskih gospodarstvenikov na jugoslovanskem tržišču bi utegnili postati problematična, zlasti glede na novo politiko odprtja, ki jo je Zahodnonemška republika začela voditi do socialističnih držav.

Ker se mora osrednja vlada po 47. členu deželnega statuta posvetovati z deželnim odborom, kadar gre za sklepanje trgovinskih sporazumov, ki zanimajo obmejni promet dežele ali promet tržaškega pristanišča, pričakujejo prizadeti gospodarstveniki naše dežele, da bo predsednik Berzanti takoj primerno posredoval, pri čemer se sklicujejo na njegove številne izjave o potrebi po vedno večjem mednarodnem gospodarskem sodelovanju in po vedno večjih izmenjavah.

Poudarjam dalje, da je izhodišče stikov in razgovorov z jugoslovansko vlado londonski sporazum iz leta 1954 in da italijanska oblastva niso dejansko izvedla — če izvajamo nekaj ukrepov glede šol — do-

ločil, ki so potrebna za priznanje in zaščito življenjskih pravic, ki jih omenjeni sporazum predvideva za slovensko narodno manjšino.

Ker je nujno, da se ta vprašanja končno uredijo, in ker je pri tem prizadeta tudi dežela, vprašam deželni odbor, naj me seznani:

a) če in kako je posredoval pred in po 20. januarjem 1967 in katere nadaljnje korake namerava narediti, da podpre vedno večjo izmenjavo tako v deželnem kot državnem merilu, s čimer naj se zaščitijo trgovinske, industrijske in finančne koristi našega gospodarstva;

b) katere ukrepe namerava sprejeti v okviru svojih pristojnosti in kako namerava posredovati pri državnih oblasteh, da se končno dejansko izvedejo določila londonskega sporazuma, zlasti tista iz priloge II., ki zadevajo pravice slovenske narodne manjšine v tržaški pokrajini.

PUST NA KRASU

V naših kraških vaseh so letos zelo veselo »obhajali« praznik Pusta. K temu je pripomoglo tudi lepo vreme. Zlasti na pustni torek je bil krasen sončni dan kakor že dolgo ne, ki je vsaj za nekaj ur pripravil k dobri volji tudi čemerneže in kronične pesimiste. To se je odrazilo tudi v ljudskem razpoloženju. Lahko se reče, da v mnogih vaseh že precej let ni bilo tako vselega pustovanja kot letos.

V soboto popoldne je organizirala mladina iz Trebč, Ban, Opčin, Bazovice, Grograde in Padrič preko odbora za upravo Prosvetnega doma na Opčinah spreved na vozovih, ki je vzbudil okrog štirih popoldne pravo »senzacijo« na Opčinah. Kakih sedemnajst vozov, ki so jih vleкли oslički ali traktorji, je bilo spremenjenih v hišice palčkov, v poročne kočije, gasilni voz, kraško gostilno in drugo. Bili so duhovito zasnovani in narejeni, krasili pa so jih sami slovenski napisi, seveda humoristični.

Vozove je obhajala majhna in večja mladina v kostumih in vmes je bilo pomešanih najbrž tudi precej odraslih. Zakaj pa ne? Saj zato je pust, da človek pusti za

nekaj časa svoje skrbi kje v kakem kotu in se nekoliko poveseli... Za sprevodom, ki se je lepo urejeno pomikal po openskih cestah, pa se je seveda vlekla množica radovednežev, ki so uživali izvirne domisleke šem.

Največ pozornosti v sprevodu, zlasti pri malih gledavcih, sta uživala seveda dva mlada oslička, ki sta se v tej »sorodni« družbi očitno sijajno počutila, kar so pričala živahno migajoča ušesa in veselo otepavanje z repom. Bogve, če ga nista imela tudi onadva nekoliko pod ...ušesi.

Našo mladino je treba res pohvaliti za to pobudo, da je dala letošnjemu pustovanju v naših vaseh tako vesel in slovenski značaj. Upajmo, da ne bo ostalo pri letošnjem poskusu, ampak da bo postalo to tradicija, vsako leto bogatejša in bolj domiselna ter izvirna.

OBVESTILO CVETLIČARJEM

TRZASKE POKRAJINE

Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo sporoča tukajšnjim cvetličarjem, da bo od 8. do 22. februarja t. l. sprejemalo prošnje za prispevek v znesku 50% nakupne cene za nakup čebulic mečkov - gladiol nizozemskega izvora.

Prošnje na kolkovanem papirju za 400 lir je treba dostaviti od 9. do 12. ure v uradu v Ulici Ghega, št. 6/I (razen sobote). Ob naročilu morajo cvetličarji plačati na račun 10 lir za vsako čebulico. Račun pa bodo poravnali, ko bodo prejeli čebulice. Naročiti je treba najmanj 500 čebulic.

Beneška Slovenija

Speter:

SESTANEK Z ŽUPANI

Župani občin Nadiške doline, iz Prapotnega, Torlana in Fojde so imeli važen pomenek z deželnim odbornikom za javna dela dr. Masuttom. Zbrali so se v Špetru v hotelu Belvedere. Posamezni župani so razložili potrebe svojih občin.

Deželni zastopnik je pojasnil, da bo dežela prispevala najprej za taka javna dela, kot so vodovodi, greznični odtoki, pokopališča in podobno. Potem bodo prišle na vrsto ceste, zlasti tiste, ki služijo turizmu. Župani so v nadaljnjem razgovoru našli tudi potrebe krajevnih financ in kmetijstva, ki marsikje trpi zaradi vojaških služnosti. Župani so odhajali s sestanka uverjeni, da se bo uresničila marsikatera pobuda.

Rajbelj:

DELA VCI V SKRBEH

Rajbeljski rudnik še vedno prizadeva hude skrbi deželni upravi, še bolj pa delavcem in nameščencem, ki ne vedo, kakšna usoda jih čaka. Še vedno obstaja nevarnost, da bodo mastni dobički iz rudnika romali iz dežele v druge žepe. O predelovalnih obratih svinčene in cinkove rude še zdaj ni jasno, ali bodo ustanovljene v naši deželi ali kje na Sardiniji, kar bi povzročilo še večjo brezposelnost med domačo delovno silo.

Pomislimo samo, da znaša trgovska vrednost izkopane rude v zadnjih letih nad 3 milijarde lir. Pri rudniku je zaposlenih nad 700 uslužbencev. Od rudnika pa živi še na stotine trgovcev, gostilničarjev in druge terciarne dejavnosti iz vsega trbiškega okra-

S sprejema Radijskega odra v Hôtel de la Ville, za 20-letnico njegovega delovanja:

Predstavniki oblasti med poslušanjem slavnostnega govora

NADŠKOF PANGRAZIO ODHAJA

Goriški nadškof mons. Andrej Pangrazio bo v kratkem času zapustil goriški nadškofijski sedež. Sveti sedež mu je 28. januarja dodelil novo škofijsko mesto v Porto in Santa Ruffina, ki je eno najstarejših v rimski okolici. Po navadi upravlja to škofijo eden izmed rimskih kardinalov. Mons. Pangrazio bo ohranil naslov nadškofa in tudi svoje mesto kot glavni tajnik italijanske škofijske konference.

Najbrž je prav ta služba povzročila premestitev v Rim, ker je iz Gorice, oddaljene od rimske kurije, ni mogel tako lahko opravljati. Nadškof je bil 5 let v Gorici. Zaradi drugih cerkvenih služb je pa bil primoran večkrat zapuščati svoj sedež. Zato se tudi niso mogle zgoditi v goriški nadškofiji kake važnejše spremembe, ki bi dale zlasti za slovenski del goriških vernikov potrebnih spodbud.

V odsotnosti je že nekaj časa zastopal nadškofa generalni vikar mons. Diodato. Do imenovanja naslednika bo mons. Pangrazio še vodil goriško nadškofijo.

SOLNISKA STAVKA

V zvezi s stavko profesorjev in učiteljev, ki se je delno izvršila v državnem merilu dne 8. in 9. februarja, je izvršni odbor slovenskih šolnikov poslal sledečo izjavo:

Sindikat priznava utemeljenost zahtev in stavko italijanskih šolnikov za izboljšanje njihovega pravnega položaja;

ugotavlja pa, da je stanje slovenskih šolnikov na goriškem posebne narave, ker ti

- Kanalska dolina

ja in Kanalske doline. Če prištejemo k tem še njih družine, je jasno, da bi bilo prizadetih na tisoče ljudi, če bi se rudniško podjetje kakorkoli okrnilo.

Rudarji se nahajajo že en mesec v stavčnem gibanju, ker čakajo že več časa na obnovo delovne pogodbe in tudi na novo pogodbo za izkoriščanje rudnika.

Vsem tem skrbem so dali duška danes teden, ko je prišlo v Trst posebno odposlanstvo rajbeljskih delavcev in sindikatov. Zglasili so se pri deželnih odbornikih za delo in industrijo, ki so zastopnikom dali obilo obljub za izboljšanje položaja. Medtem ko so se razgovarjali na deželnem odboru, je kakih 200 rudarjev mirno manifestiralo na trgu Unità za svoje pravice.

Črneja:**ZOPET VRZEL**

V duhovniških vrstah Beneške Slovenije je zopet zazijala vrzel. Umrl je župnik č. g. Anton Vidimar. Rodil se je leta 1890. v starodavni Črneji, znani po rokopisnih spomenikih iz zadnje četrtine 15. stoletja.

V prvi svetovni vojni je pokojni župnik služil kot vojaški kurat na italijanski fronti. Ko je slekel vojaško suknjo je pastiral po raznih župnijah Beneške Slovenije, v Stolbici pod Kaninom, v Gorenjem Brnasu, v Čeneboli, v Tipani in končno v Lazah, kjer so bili njegovi predniki nepozabni gospod Kufolo in sedanji žabniški župnik Černe.

Pokojni župnik Vidimar je bil znan kot dobra duša in pošten narodnjak, ki se je žrtvoval za svoje rojake in domačo zemljo. Bodi mu blag spomin!

nimajo priznanega sploh še nikakega položaja in se zato ne morejo boriti za njegovo izboljšanje;

morajo se le potegovati, da sploh pridejo do njega;

zato si pridružujejo pravico, da bodo ob primernem času napvedali stavko slovenskih šolnikov na Goriškem zaradi svojih specifičnih problemov in se zatorej ne pridružujejo stavki, napovedani za 8. in 9. februar t. l.

V zvezi z gornjo izjavo smo posneli iz krogov goriških slovenskih šolnikov tudi pojasnila, da je njihov pravni položaj drugačen kot oni slovenskih kolegov na Tržaškem. Ti imajo svoj posebni okvirni stalež (quadro speciale), ki jim je dal možnost, da so nekateri prišli že v redni stalež na podlagi posebne učne inšpekcije vpričo slovenskih rednih profesorjev in naknadnega ustnega izpita iz ustreznih predmetov v slovenščini.

Podobnih olajšav so bili deležni tudi učitelji na Tržaškem ozemlju. Take ugodnosti pa niso predvidene za slovenske učitelje in profesorje na Goriškem. Zato je goriški šolniški slovenski sindikat poudaril svoje posebno stališče in namen, da se bori za enake pravice in seveda tudi proti — diskriminaciji med Trstom in Gorico.

VERSKA STATISTIKA

Pred časom so bili razdeljeni po goriških cerkvah statistični kartončki za ugotovitev, v kolikšnem številu se ljudje udeležujejo verskega življenja, zlasti nedeljskih maš. Anketa se je izvršila v 32 cerkvah, ki so odprte javnosti; med temi so vštete tudi Pevma, Podgora, Štandrež in Štmaver.

Statistika je ugotovila, da prihaja od 42.187 prebivalcev goriške občine k nedeljski maši redno le 13.635 oseb ali 32,3 odstotka. Če prištejemo še otroke, se ta odstotek zviša na 34,7. Skoro dve tretjini goriških občanov pa sploh ne hodi k maši.

Zanimiva je tudi razlika med moško in žensko versko gorečnostjo. Pri nedeljski maši je po navadi navzočih 26,2 odstotka moških in 40,7 odstotka žensk. To se pravi, da je verska vnema pri moških v goriških farah dosti nižja kot pri ženskah.

Seveda, zgornja statistika ni docela jasna slika, ker marsikateri vernik ni bil v cerkvi tisto nedeljo, ko so razdeljevali statistične listke.

Po posameznih cerkvah pa kažejo največje odstotke udeležbe po vrsti kapucinske, na Travniku, stolnica in pri Srcu Jezusovem, ki presegajo 10 odstotkov, vse druge izkazujejo le po 6 odstotkov in še manj. Tu pa zopet ni mera popolnoma jasna, ker hodi dosti okoličanov tudi iz slovenskih fara k nedeljski maši v mesto.

Vsekakor moramo ugotoviti žalostno resnico, da vlada tudi v Gorici in okolici precejšnja verska brezbriznost. Kakšna je pa vnema za »politični katolicizem«, je pa drugo vprašanje.

SLOVO OD PUSTA

Goriški Slovenci so se tudi poslovili od letošnjega pusta z nekaterimi zabavnimi prireditvami.

Slovensko planinsko društvo je povabilo

Iz Goriške

na 10. planinski ples svoje člane in prijatelje v soboto zvečer. V prosvetni dvorani na Verdijevem korzu se je zbralo vse polno mladih in starih, ki so se v domačem vzdušju in ob zvokih Veselih planšarjev zabavali do zgodnjih ur. Prireditve so se udeležili tudi planinski gostje iz Ljubljane.

V nedeljo popoldne so imela tudi katoliška prosvetna društva veselo popoldne v Katoliškem domu. S šaljivimi prizori so nastopili tudi skavti, društveniki iz Štandreža in Doberdoba. Na pustno sredo popoldne so pa pusta pokopali naši malčki v Prosvetni dvorani na Korzu. Prišli so z mamicami v res lepih pustnih kostumih. Oči so jim kar žarele ob različnih prizorih, ki so jim jih nudili tudi člani Slovenskega gledališča iz Trsta.

Krmin:**PODALJSAN PUST**

V nedeljo popoldne so prihajali ljudje peš in z vsakovrstnimi vozili v Krmin, da bi se udeležili veselega pustovanja. Napovedanih je bilo več prireditev. Osrednja točka pa naj bi bil popoldanski spreved pustnih vozov. Napovedanih jih je bilo okrog 10. Ljudi se je stekalo vedno več. Saj so bile dosedanje pustne prireditve v Krminu znane po svoji privlačnosti po vsej deželi, odkar je zamrl stoletni pustni korzo v Gorici.

To pot pa tudi obiskovavci v Krminu niso prišli do svojega. Ko so čakali na spreved in na druge zabave, je javil prirediteljski odbor, da ne bo pustovanja, ker je dopoldanski dež onemogočil, da bi uredili alegorične vozove. Celotna prireditev krminskega pusta se bo izvršila šele prihodnjo nedeljo. Gostje so odhajali nekoliko nezadovoljni, ker je pustno razpoloženje v postu nekoliko bolj kislo.

Nekateri pustni vozovi, pripravljeni za domačo povorko, so pa šli na pustni terek v Tržič, kjer so odnesli tretje in četrto mesto na izredno lepo uspelem javnem pustovanju.

Števerjan:**OBCINSKI SKLEPI — ZADNJA POT**

Ze proti koncu prihodnjega meseca bo odprt otroški vrtec. Vodile ga bodo šolske sestre iz Trsta na podlagi dogovora z občino. Vrtec bodo mogli obiskovati tudi otroci s Ščednega, ker jih bo prevažal poseben avto. Prispevek za prevoz je vzela nase deželna uprava.

Kmalu se bo rešilo tudi vprašanje javne razsvetljave, ki bo modernizirana z neonskimi lučmi. Načrte in proračun za približno 30 milijonov lir je napravilo goriško podjetje Visintin.

Prejšnji terek smo spremljali na zadnji poti gospodinjo Štefanijo Trpin. Učakala je 75 let in je vzgojila štiri otroke. En sin je padel med vojno, mož se je pa brž po vojni smrtno ponesrečil. Rajna je bila delavna in poštena žena. Naj počiva v miru!

ZA UCITELJE

Goriško šolsko skrbništvo sporoča, da je bil objavljen 1. februarja t. l. ministrski odlok o premestitvi učiteljev normalnega staleža za šolsko leto 1967/68.

Odlok je na vpogled pri šolskem skrbništvu in pri didaktičnih ravateljstvih. Zadevne prošnje se pa morajo vložiti do 3. marca 1967.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dve plati ekumenizma

Apostolstvo svetih Cirila in Metoda v zamejstvu je izdalo tudi za leto 1966 zbornik »Kraljestvo Božje«, ki nosi sicer oznako Rim - Trst, a je bilo v glavnem urejeno in tudi natisnjeno v Trstu, v Kebrovi tiskarni, tako da ga lahko štejemo za tržaško publikacijo. In na tehničnici slovenskega tiska, zlasti katoliškega na Tržaškem ima ta zbornik svojo težo, ne samo zato, ker pomeni s svojimi 180 stranmi že lepo knjigo, ampak zlasti tudi s svojo vsebino, četudi je treba takoj pristaviti, da vsi sestavki nikakor niso na enaki višini in da se nekateri komaj kaj dvignejo nad raven konvencionalnega ponavljanja že stokrat branega in zatrjevanega, ne da bi skušali avtorji podvreči te podedovane trditve moderni kritični analizi. Argumenti, ki jih obravnava zornik, pa so posebno v sedanjem pokoncilskem ozračju tako aktualni in važni, da je nemogoče iti mimo njih ali pa odpraviti zbornik samo z nekaj pohvalnimi vrsticami, kot uredništva navadno obravnavajo take publikacije, ker se recenzentom ne zdi potrebno, da bi se poglobili vanje. A v tem primeru bi storili veliko napako, če bi jih posnemali. To je ena najboljšežnejših slovenskih izdaj, kar smo jih v pokoncilskem času dobili v roke in ki obravnavajo ekumenske probleme in uresničevanje koncilskih sklepov na tem področju.

NOVO OZRACJE, NOVA MISELNOST

Zbornik sta uredila dr. Stanko Janežič, ki vodi Vzhodni dom v Trstu pri Sv. Ivanu, in dr. Janez Vodopivec. Oba sta tudi avtorja nekaterih prispevkov v zborniku. Vodopivec je napisal razpravo »Sadovi koncila za edinost med kristjani« in članek »Obisk nadškofa Ramsaya pri papežu Pavlu VI.«. V prvem članku izraža in dokazuje, da je »čudovit uspeh koncila v tem, da so se počasi začele celiti rane, ki so jih zadali več kot štiri stoletja trajajoči spori in polemike«. Pravi sicer, da ni lahko povedati, v čem konkretno in dejansko obstoji ta uspeh, ker »jasno je, da časi še niso zreli za to in da je še dolga pot do tega končnega cilja. A vsaj odločilen in dobršen korak temu cilju naproti je storjen. Najvažnejši sad koncila je novo ozračje, nova miselnost, novo gledanje, ki je zavladalo in ki daje možnost, da težka vprašanja needinosti motrimo v novi luči in se jih lotevamo z novo voljo in z večjim upanjem. Temelji so postavljeni. In to je mnogo.«

Avtor poudarja, da je koncil dosegel zblizanje z ločenimi krščanskimi brati, zblizanje pa je pot k zedinjenju. »To so v sedanjih razmerah edini realno možni sadovi.«

Potem opisuje prisotnost predstavnikov ločenih Cerkev na koncilu in podaja konkreten pregled nad tem. Na kratko spregovori tudi o tem, da ekumenska miselnost preveča sploh vse dokumente koncila, in nakaže nato važnost dialoga med krščanskimi Cerkvami in pot od dialoga k sodelovanju. Končno povdari, da je duhovni ekumenizem naloga vseh brez izjeme.

V krajšem članku pa opisuje obisk primasa anglikanske Cerkve Ramsaya pri papežu, kakor ga je sam doživel, saj je bil med prisotnimi. Zato je opis tega zgodovinskega sestanka še posebno zanimiv in dokumentaren. Z zanimanjem beremo zlasti o človeški plati tega srečanja, saj je jasno, da je vse navzoče popolnoma prevzelo, posebno pa oba glavna predstavnika obeh Cerkv. Slovenci pa moramo biti veseli, da smo imeli tudi pri tem velikem dogodku krščanskega in zahodnega sveta svoje zastopnike in priče.

Stanko Janežič je napisal razmišljanje »Ob Odloku o ekumenizmu«, ki ga je odobril koncil ob koncu 3. zasedanja, 21. novembra 1964. Avtor prikaže najprej katoliška načela o ekumenizmu, nato pa načela o ekumenskem delovanju, kot so izražena v Odloku. V poglavju »Ločene Cerkve in cerkvene skupnosti« najdemo zanimivo razglabljanje o liturgičnem zakladu vzhodnih Cerkv in o veljavnosti njihovih zakramentov, pa tudi o vzhodni duhovnosti. Enako zanimivo so misli o ločenih zahodnih Cerkvah. Tako koncilski dokument kot Janežič v svojem komentarju poudarjata tudi tu predvsem tisto, kar je pozitivno in kar bo moglo služiti kot temelj pri delu za združitev. Velikega pomena se mu zdi zlasti izredno spoštovanje, ki

ga imajo zahodni ločeni bratje do svetega pisma, »čeprav pri razlaganju pisane božje besede ne priznavajo cerkvenemu učiteljstvu iste vloge kakor katoliška Cerkva.«

Janežič spregovori nato o novi smeri ekumenizma in omeni posebno zelo važno in na splošno nekoliko spregledano odločbo, da »se morejo odsej tudi vzhodnim kristjanom, ki so ločeni od katoliške Cerkve, podeliti nekateri zakramenti po katoliških duhovnikih in obratno.« Menimo, da je bilo to doslej vse premalo poudarjeno v komentarjih o koncilu, kajti to predstavlja konkreten začetek združevanja in verske enotnosti.

EKUMENIZEM IN SLOVENC

Končno obravnava Janežič vprašanje »Ekumenizem in Slovenci« ter poda najprej kratek pregled nad tistim, kar smo Slovenci kot narod po svojih velikih cerkvenih močeh že storili za ekumenizem, zlasti za združitev z vzhodnimi Cerkvami. Pionirja tega gibanja sta bila »oče slovenske Cerkve«, škof Slomšek, in dr. Franc Grivec, glavni soorganizator velehradskih kongresov. Janežič omenja potem nekaj konkretnih predlogov za ekumensko delovanje med Slovenci.

Franc Perko je prispeval dolgo in jasno razlago k dogmatični konstituciji »Luč narodov«, kateri je dodal — in to je treba še posebej pohvaliti — pregled nad novo literaturo, ki obravnava ta vprašanja, latinsko, nemško, francosko in italijansko. Isti avtor je prispeval tudi »Pogled v preteklost in sedanjost srbske pravoslavne Cerkve«. Izredno realistično in dokumentirano napisani članek je vreden, da si ga vsakdo prebere, kdor hoče biti poučen o razmerah v srbski pravoslavni Cerkvi in pri srbskem narodu v današnjih razmerah. Človeka pa pretrese ugotovitev, kako malo srbskih otrok zahaja k verskemu pouku v cerkvah, kako malo vpliva ima Cerkve na ljudstvo in »da je postala Crna gora že napol poganska.« Članku je dodan statistični pregled o številčnem stanju in cerkveni upravi srbske (in avtonomne makedonske) Cerkve.

Ivan Žužek D.J. je prispeval »Nekaj opomb k Odloku o katoliških vzhodnih Cerkvah«, v katerih razjasni sedanje gledanje katoliške Cerkve na vzhodne Cerkve in nakaže nekoliko tudi težave, ki jih je bilo — in jih bo še — treba premagati pri odpravljanju miselnosti, da je katoliška Cerkva isto kot latinski obredi.

Razgovor o ekumenskih vprašanjih

Preteklo nedeljo — prvo nedeljo v februarju — je bila v jezuitski kapeli v Ulici del Ronco običajna skupna maša za slovenske izobražence. Zbralo se je lepo število izobražencev, več kot navadno. Po maši je bil v dvorani razgovor o »sodobnih vprašanjih«. G. Stanko Janežič, ki je imel mašo, je vodil tudi razgovor, ki je zadeval ekumenska vprašanja. Govornik je seznanil navzoče z nekaterimi revijami, ki obravnavajo ekumensko gibanje za združitev, posebno s pravoslavnimi, in prebral iz revij nekaj člankov in novic.

Zanimanje je vzbudil zlasti neki članek srbskega bogoslovnega profesorja in svoječasnega opazovavca srbske Cerkve na koncilu, Lazarja Milina. V njem je Milin, ki je veljal nekdanj za nasprotnika katoliške Cerkve, zelo jasno in odločno zavzel stališče za ekumensko gibanje in za zblizanje, pobijajoč pomisleke nekega vernika, ki se mu je zdelo ekumensko gibanje, kot ga je sprožil koncil, »nevarno« za pravoslavje.

Kratka razprava je osvetlila še nekaj plati tega ekumenskega vprašanja. Med drugim je pri-

NAJ BI UVEDLI V SLOVENIJI BIZANTINSKO BOGOSLUZJE?

SJ (Stanko Janežič) piše o preklicu izobčenja med Rimom in Carigradom. Zanimiv je tudi njegov opis Klimentove prošlave v Makedoniji, čeprav rahlo romantično obarvan. Še bolj romantične pa so nekatere trditve v spisu Antona Korena D.J. »Misli s potovanja po Atosu in Makedoniji«. Ne toliko tisto, kar piše o menihih na gori Atos, ker se zdi marsikateri njegov nasvet o modernizaciji življenja v tem središču pravoslavnega menišva moder in upravičen, pač pa v tem, da v svojem primerjanju vzhodnih in zahodnih obredov in obrednega jezika neprestano poudarja dozdevno prednost vzhodnega bogočastja in staroslovenskega cerkvenega jezika. Očitno je, da se v tem vdaja iluzijam tako v zgodovinski kot današnji perspektivi. V spisu beremo takele stavke: »Seveda sem jim moral razložiti (makedonskim pravoslavnim duhovnikom), da smo Slovenci, kakor tudi vsi zapadni Slovani, ki smo v 9. stoletju bili v območju Ciril-Metodove cerkvene pokrajine, ohranili pravico ne le do slovenskega bogoslužja v rimskem obredu, temveč tudi v bizantinskem obredu (podčrtal recenzent). Naša sveta apostola Ciril in Metod sta nam to pravico dosegla pri Sveti stolici in papežu Hadrijan II. in Janez VIII. sta slovansko bogoslužje v obeh obredih slovesno potrdila. Svetniški škof Anton Martin Slomšek, prelat dr. Franc Grivec in drugi veliki Slovenci, kakor tudi vsi jugoslovanski škofje, nas resno opominjajo, da se vrne-mo k ciril-metodski dediščini... Zalostne zgodovinske razmere so nam onemogočile izvrševanje bogoslužja v bizantinskem obredu. Imamo pa popolno pravico do njega. Če ga torej danes obnavljamo in oživljamo, s tem ne postajamo uniati, kakor si jih pravoslavci predstavljajo. Mi smo in ostanemo v obredu enakopravni s pravoslavni Slovanskimi brati, ki so ta obred v staroslovanskem jeziku dobili od naših prednikov.«

F. J.

(Dalje prihodnjič)

NOV »MATICEK«

Mariborska založba »Obzorja« je izdala v posebni opremi Linhartovo veseloigro »Ta veseli dan ali Matiček se ženi«. Za izdajo je počastila stoletni jubilej slovenskega gledališča. Knjigo je jezikovno priredil in ji dal obširno razlago slovstveni zgodovinar Alfonz Gspan.

Posebnost izdaje so številne ilustracije akademskega slikarja Janeza Vidica, ki izredno ustrezno ponazorujejo duha in vzdušje dobe ob začetkih naše svetne literature.

Ista založba pripravlja tudi izdajo Drabosnjakovega »Izgubljenega sina« s spremno kritiko dr. Bratka Krefta.

FURLANSKA REVIIJA

Nedavno je izšla nova številka revije »Sot la nap«, ki jo izdaja Furlansko jezikoslovno društvo. Med drugim prinaša razpravo Avgusta Geata »Umi-rajoča poezija«, o starih hišah v vzhodni Furlaniji.

Kot znano, se ukvarja ta revija predvsem s kulturno zgodovino Furlanije, vsebuje pa marsikdaj kaj takšnega, kar je zanimivo in važno tudi za slovensko kulturno zgodovino glede na vzporeden in večkrat tesno povezan kulturni razvoj obeh dežel.

AVSTRIJSKA DRŽAVA ZA GLEDALIŠČA

Avstrijska republika bo prispevala letos iz svojega proračuna za vzdrževanje avstrijskih narodnih gledališč, to je tistih, ki imajo vsenarodni pomen, nad 436 milijonov šilingov, to je deset in pol milijard lir. To je precej več od vsote, ki jo je v lanskem proračunskem letu dala za gledališča in ki je znašala nad 378 milijonov šilingov ali 9 milijard in 100 milijonov lir. Avstrijska država prispeva dejansko tri četrte stroškov za vzdrževanje narodnih gledališč, ker razume njihov kulturni pomen. Takih gledališč je v Avstriji šest.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom
V soboto, 11. t. m. ob 16. uri,
v nedeljo, 12. t. m. ob 16. uri

Grimm - Martinuzzi
O B U T I M A C E K
otročka igra

Z a d n j i č !

Pokristjanjenje Slovencev

(Nadaljevanje s 3. strani)

ga nordijskega jezika pride tudi sestra (syster). Dekle pride iz izraza dykke ali docka, ki pomeni punčko, hči pa verjetno iz izraza dotir ali dotter (hčer). Boter pomeni v nordijskih jezikih fadder, vendar bi morale natančnejše etimološke raziskave pojasniti, če pride boter od njega.

Težko pa je dvomiti, da je beseda fant v sorodu z nordijsko besedo fiant (postopač, ki se dela lepega) ali fant (potepuh), tem manj, ker nordijska fraza »en fandens kar« (vražji fant) vse preveč spominja na slovenski izraz »fant od fare«. Slovenska gospodična ima sicer tudi nordijski izvor, kot bomo videli pozneje, skupno z imenom gospod, vendar ni v zvezi z nordijsko besedo fröken, ki pa je pustila v slovenščini sled v izrazu frklja.

Slovenski kum ima gotovo svoj izvor v staroskandinavski besedi gumi (mož), kuma pa v izrazu gumma (stara žena). Odtod verjetno tudi slovenski izraz kimati. Na skandinavski izraz gubbe (starček) pa spominja fraza »v dve gube«, ki se nanaša na starčke.

Vnuk pride verjetno iz besede hnúka — sedeti na ramenih, pamž (zavaljen, močan otroček) pa iz skandinavske besede bamse (medvedek). Žena in ženska pride iz izraza kvenna, kvende ali kaena, mož pa iz besede madr (in odtod tudi beseda moder, modrija). Beseda ženin je nastala po vsej verjetnosti iz staronordijske besede kvaen-boen, ki pomeni isto (žen(b)oen — ženin). Ženiti se je reklo v staronordijskem jeziku kvaena, ženitev pa kvaening. Poroka pride najbrž iz besede bróka — ženska. Slovenska beseda kušavati pa je verjetno bolj v sorodu s staronordijsko besedo kyssa (poljubljati) kot z nemško küssen.

Beseda ljub je prišla iz staronordijske besede ljuv, poljub pa verjetno iz sestavljenke paa ljuv »po ljub«, nežno). Beseda lubben pomeni ljubek, rejen; lep ali lepa pa pride najbrž od staronordijskega izraza leiptra (blesteti, svetiti se). K ljubezenski igri fantov in deklet na štajerskem spada izraz no-reti (fanta), dražiti ga, vleči ga za nos. Ta izraz pride iz staronordijskega narra, ki pomeni isto. Staronordijski izraz pika pomeni dekle (norveško pike) in s tem v zvezi je verjetno banalni slovenski izraz za ženski spolni organ. Skandinavski izraz pojke pomeni fant in od tega je gotovo prišel štajerski izraz za fanta »pje«. Par se glasi tudi v skandinavskih jezikih par. Vlačuga je pomenilo v staroskandinavskem jeziku puta in ostanek te besede je v slovenščini verjetno izraz puta, putka za kokoš.

Previjati (dojenčka) se je reklo pleie, odtod slovenski izraz plenica, medtem ko smo že razložili nastanek besede otrok.

Izraz spol je morda iz staronordijske besede spölr, star pa iz besede stór (velik) ali stórr (velik, važen), saj npr. otroci in mladi ljudje iz svoje perspektive še danes zamenjujejo ta dva izraza: kdor jim je odrasel, jim je tudi že »star«, kar dokazuje tudi beseda starši. Lahko pa je prišla tudi iz besede starkr — močan. Slovenska žlahta je iz staronordijske besede slekt — žlahta, rod.

Staronordijska beseda skopa ali skoppa je pomenila: norčevati se, in ostanek te besede v slovenščini sta najbrž besedi skopiti (skopljeneč) in škop ali škopnik. Skopiti je pomenilo seveda precej okrutno šalo, morda

nad ujetimi sovražniki, škop pa pomeni v slovenščini posebno velik snop, ki ga napravijo ob žetvi in je imel verjetno kak obredni ali šaljivi pomen; najbrž so simulirali z njim človeško postavo. Zdaj prihranijo tisto slamo za popraviljanje slamnatih streh.

Beseda svak je najbrž iz besede svara (pri-seči), ker je le po prisegi (poroka) postal svak sorodnik. Svat pa pride najbrž iz besede svá at, kar pomeni dobesedno »vsak, ki« (pride zraven). Iz tega bi se dalo sklepati, da je bil na svatovščinah vsakdo dobrodošel. Staronordijska beseda svaddi (velik mož) pa je najbrž v zvezi s slovenskim glagolom svaditi se (prepirati se, spreti se).

Beseda sosed pride gotovo iz besed sogn in saeti (sedeti). Sogn je pomenilo in še danes pomeni v norveščini majhno naselbino, skupino ljudi, ki skupaj žive, farane, zaselek, pride pa od besede sogn — govoriti. Prvotno je torej pomenila tiste, ki govorijo med seboj, sosesčino. Sosed je torej gotovo sestavljenka iz sogn-saet, ali skrajšano: so-saet. Slovenska beseda ročen pa pride iz staronordijske besede roenn — domačin, npr. sudroenn — domačin z juga. Gródr ali gródi pa je pomenilo: roditi, odtod tudi izraza gruda (groeda — kjer kaj raste) in grudi. Sin je iz besede sön, beseda froc (poreden otrok) pa iz besede fraatser (frocer) — sladkosnednež, porednež. Staronordijska beseda gnoett je pomenila veliko množico, odtod gnesti se, gneča. Novorojenemu otroku so rekli v staroskandinavskem jeziku jod (izg. jud) in to se je ohranilo v slovenščini v pomenu Jud. Ponekod namreč pravijo, da

je otrok »Jud«, dokler ni krščen, seveda bolj v šaljivem smislu. Prsi pride od brjóst, odstavití otroka od prsi pa avstava ali avvānja (odvaditi). Ást je pomenilo ljubezen in ta izraz se je ohranil tudi v slovenski besedi ljubezen (ljub-éz-en). Oäst je pomenilo ne-ljubljen, človeka, katerega se boje, in iz tega je verjetno nastal izraz pošast, po pravilu, da so dobile besede, ki so se začenjale s samoglasnikom, spredaj kak soglasnik, soglasnik pa se je vrnil tudi med dva samoglasnika. Zlog ljub v besedi ljubezen pa pride najbrž od izraza ljós — priti do vrednosti, uveljaviti se, torej: uveljaviti se v ljubezni.

Porod je iz besede börd, ki je pomenil isto, bala (nevestina) iz balle (bala). Iz besede braute, ki sicer pomeni svaka, pa je verjetno prišel izraz bratranec.

Na izraz kicka (majhna deklica) spominja morda slovenska fraza »se drži matere za kiklo«. Kisk je pomenilo čist, kyn pa rod, odtod beseda čin.

Slovenska beseda ljudstvo in ljudje je iz staronordijskega izraza lýdr — ljudje, ta pa je prišla iz besede lýdr (glasovi). Množina glasov je pomenila torej v sivi davni več ljudi. Staroskandinavski beseda lid ali lidi je pomenila: ljudje, poglavarjevo spremstvo, in še danes se v takem pomenu uporablja v slovenščini, npr. poglavar s svojimi ljudmi. Lidi je pomenilo tudi okraj kmetij, ki so bile združene za isto nalogo, npr. da so postavile na noge moštvo za kako ladjevje. Beseda lids-sinna ali lids-sinni je pomenila pomoč, isto lids-kostr (ljudska pomoč). Ljo-daeska ali lýzka je pomenilo ljudski, ta izraz pa pomeni hkrati v štajerskih narečjih tudi tu, torej lastnino drugih ljudi, drugih kmetij. (Dalje)

Prekletstvo Tutankamonovega zaklada

V pariški galeriji Petit Palais, kjer je zdaj prirejena velika Picassova razstava, bodo od 16. februarja na ogled dragocenosti iz zaklada egiptovskega faraona Tutankamona. Razstavljenih bo 45 najbolj dragocenih kosov (zaklad pa šteje okrog 2000 kosov).

Tutankamonov zaklad so našli leta 1922 angleški arheologi v grobnici tega faraona, ki je živel pred 33 stoletji. Umrl je, ko mu je bilo komaj 19 let. Zaklad iz njegove grobnice je shranjen v muzeju v Cairu in zdaj bo prvič delno razstavljen v javnosti. Za razstavo v Parizu je posredoval Unesco in njen čisti dohodek bo šel za ponovno zgraditev dveh templjev v Abu Simbelu, ki so ju morali, kot znano, prestaviti v višjo lego zaradi dviga Nilove gladine po zgradbi Assuanskega jezusa.

Ob tej priložnosti se spet veliko govori o prekletstvu, ki so ga izrekli staroegipčanski duhovniki nad tistimi, ki bi oskrunili Tutankamonovo grobnico in vzeli iz nje zaklade. Na vratih grobnice je bilo vdolbeno v hieroglifih: »Smrt se bo dotaknila s svojimi krili vsakogar, ki bi motil farao-novo spanje.« Arheologi so se nasmihali, ko so dešifrirali ta napis. Toda že naslednje leto je umrl eden glavnih med njimi, lord Carnavon. Pičila ga je strupena muha. Smrt ga je pobrala, še preden so vzeli Tutankamona iz grobnice. Naslednja leta je umrlo nesrečne smrti še 17 ljudi, ki so imeli opravka z odkopavanjem grobnice, ali njihovih najbližjih sorodnikov. Med njimi sta tudi hčerka in brat lorda Carnavona in trije ugledni arheologi, ki so pomagali pri odkrivanju, La Fleur, Archibald Douglas Reed in Arthur Mach. Le arheolog Howard Carter je ostal živ do leta 1939.

Strokovnjaki si razlagajo presenetljivi učinek prekletstva s tem, da so duhovniki prepletkali stene in predmete v Tutankamonovi grobnici z močnimi strupi, ki so delovali še po tisočletjih, ali da so že poznali skrivnost atomskega izžarevanja in so zato vključili v grobnico radioaktivne snovi. Nekateri govorijo tudi o slučaju. Nedvomno pa bo strah marsikoga odvrnil od ogleda Tutankamonovega zaklada v Parizu, druge pa bo morda prav to pritegnilo.

NOVI ČLANI SLOVENSKE AKADEMIJE

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je izvolila na torkovi seji nekaj novih članov. Za rednega člana slovenskega najvišjega kulturnega zavoda je bil izbran literarni zgodovinar, upokojeni univerzitetni profesor dr. Anton Slodnjak. Znan je po številnih kritičnih izdajah o slovenskem slovstvu tudi v tujih jezikih. Z imenovanjem so mu priznane kulturne zasluge in je bila tudi popravljena krivica, ki so mu jo bili prizadeli nekateri politikanti pred desetimi leti.

Kot dopisni člani akademije so bili imenovani med drugimi dr. Cvetko, univerzitetni profesor muzikologije; dr. Hadži, profesor naravoslovja in dr. Ilešič, profesor zemljepisa na ljubljanskem vseučilišču. Vseh novih dopisnih članov je osem.

Spomini iz prve svetovne vojne

■ ■ ■ 36 ■ ■ ■ ■ ■ V RUSKEM UJETNISTVU ■ ■ ■ ■ ■ Inž. J. R. ■ ■ ■

Takrat sva opazila, da se delavci že vračajo s polja. Spredaj razposajena moldavska ženska mladež, za njo oboroženi stražnik s svojim krdelom, potem češki učitelj, med katerimi je bilo pomešanih par starejših Moldavank in kakih 6 vaških delavcev. Tisti učitelj, ki mi je najbolj nasprotoval, je silil na levo stran gruča, da ne bi šel mimo mene, en drugi učitelj pa je silil na desno, skoraj bi rekel, da k meni.

Ko je bil v primerni razdalji, mi je šepnil: »Štirje pravi Čehi, oni drugi velik germanofil. Pozor!« In je šel naprej! — Zalostno, da se moramo še tu varovati pred to zalego. Kako da se ga niso rešili?

Po večerji so učitelji krenili proti laboratoriju, oziroma svoji sobi, jaz pa sem se postavil pred kuhinjo, gledal in mislil. Če bi imel luč in kakšne časopise ali knjige, bi bral. In tudi učil bi se. Za v posteljo je prezgodaj in pretoplo. K učiteljem ne smem, ker me niso povabili. Pa tudi če bi me, ne bi smel iti, ker bi debata gotovo postala razburljiva. Če pa sem razburjen, dolgo ne zaspim. Kaj pa če bi pogledal h krdelu oboroženega stražnika, k navadnim češkim ujetnikom.

Obrnil sem se tja. Prav počasi sem se jim bližal. Eni so ležali na tleh, par jih je sedelo, kakih 10 pa se jih je spravljalo v krog, kot da bi hoteli peti. Pozdravil sem jih in so prav prijazno odzdravili. Na moje vprašanje, če bodo zapeli, so mi rekli: »Vi ste Slovinci?« Ko sem to potrdil, pravi pevovodja, da znajo tudi eno slovinsko in da jo zapojejo meni na čast. Dal je pevcem glas in znamenje, pa se oglašili:

»Ti si moja, Milka moja,
Ti si moja, Micka moja,
Ti si moja, jaz pa tvoja,
jaaaz paa tvooj.«

Malo sem poploskal in jih pohvalil ter vprašal, če znajo še kakšno?

»Ali ni dovolj, če znamo eno slovinsko?« so rekli. »A ti znaš kakšno češko?«

Odgovoril sem, da jih poznam par, predvsem pa »Kje domov moj...?«, potem »Boleraz, zeleni bolez«, pa tudi »Až do Praze cesta dlouha, stromkama je sazena, sazila jih moja najmilejši...«

»Seveda znaš zadnjo v barabski obliki! Katero hočeš, da zapojejo?«

»Če smem prositi, zapojte „Kje domov“.« Pevovodja je premestil par pevcev in oglašil se je tak »Kje domov moj«, da mi še danes brni v ušesih. Zahvalil sem se in vprašal, če večkrat zapojejo. Odgovorili so, da skoraj sleherni dan, ker drugače bi bilo obupno. Seveda si pravijo tudi povesti in doživljaje. In z učitelji nimate stikov? sem vprašal. Odgovoril je pevovodja, da jih ne razume, a če hočejo biti izločeni oziroma daleč od njih, pa naj bodo.

Tedaj se je oglašil stražnik, da je jutri »rabota« in zato naj gredo spat. Poslovil sem se in šel proti domu. Blizu hiše sem srečal »nabljudatelja«, ki je z lučjo prihajal iz meteorološke postaje. Rekel mi je, da nasvidenje jutri ob 7. uri.

Pri vhodu v našo hišico je stal nočni čuvaj in kolikor sem ga razumel, se je čudil, da toliko časa ni barina — ravnatelj iz Kišineva.

Drugo jutro sem bil odpravljen že pred

7. uro in sem čakal na dvorišču na »nabljudatelja«, ki ni zamudil. Šla sva najprej v ravnateljevo stanovanje, kjer je bila nasproti vhodnim vratom mala sobica, široka kot hodnik. Tu je bil mali meteorološki kabinet, pregled katerega sem si pridržal za pozneje. V tem prostoru je bilo potrebno brati samo en podatek, in sicer višino zračnega pritiska, kar je kazal velik barometer v zelo dobrem stanju. Za točno čitanje je bilo potrebno stopiti na prenosljivo stopnišče. Najprej sem čital jaz in sem zapisal, na kos papirja, ker nisem vedel, kako se ruski reče 759. Pogledal je na to še »nabljudatelj« in je rekel »harašo« ter mi pokazal, kam se vpiše v zapisnico. Potem sva šla na meteorološko postajo. Nisva se mnogo menila po poti. Le poslušal sem ga. Najbrž mi je hotel povedati, da je nastavljen pri uradu za aprovizacijo v Kišinjevu in da mora nastopiti službo 1. julija. Nekam tako sem razumel.

Na meteorološki postaji je šlo hitro. Dal mi je zapisnico in sem kar pisal. Nisva se strinjala samo pri sončni krogli. On je šel takrat vdol novi trak, jaz sem pa rekel, da bi ga moral že zvečer vstaviti, ker v juniju in juliju začne sonce vtiskati, oziroma vžigati svojo črto lahko že pred 7. uro. Prav dobro se je izmazal, rekoč, da mi je samo hotel pokazati, kako se vstavi dotični trak. Vprašal me je, če sem že bil kje »nabljudatelj?« Odgovoril sem, da še ne, samo na šoli sem gledal.

Po vetromeru, ki je bil postavljen točno po smerih sveta, sem ugotovil, da je dvorišče in zemljišče preizkuševališča točno v smeri vzhod-zahod. Omenil sem to »nabljudatelju«, ki je odgovoril, da on tega še ni opazil, čeprav je bil na preizkuševališču že šest let. Hotel sem ga vprašati ali zapušča službo, zaradi prenizke plače ali so drugi razlogi za to. Vprašal bi ga bil rad še marsikaj, a nisem vedel, kako bi oblikoval stavke z dosedaj znanimi redkimi drobci ruščine. Povedal mi je, da moram zbrati meteorološke podatke trikrat na dan in sicer točno ob 7. uri zjutraj, ob 1. popoldne in ob 9. uri zvečer. — Tudi pozimi. Opozoril me je tudi na gotove pojave v na-

ravi, predvsem pa moram paziti na polet ptic: kateri in kdaj so začeli leteti na jug, kateri in kdaj se začnejo vračati, kdaj se prvič oglasi kukavica, itd. Če bom prav vestno hotel vršiti svoje delo, bom imel samo »nabljudateljskega« opravila več kot uovo.j. Največ opazovanja da zahtevajo seve, od katerih je potrebno ugotoviti kdaj izkahlja, kdaj se pokaže drugi in kdaj tretji ust, kdaj se začne grmiti, kdaj stebliiti, krasiti, cvestiti, itd. Potrebno je ugotoviti, kakšen pievel je na gredi in koliko ga je, itd. Dela ne bo zmanjkalo, zmanjkali bodo ljudje, posebno v teh razmerah. Pristavil je, da se mu Nikolaj Stepanovič smili, ker skuša vzdržati v popolnem obsegu vse delo na preizkuševališču.

Ravnatelj naju je čakal na hodniku svoje nise. Predvsem je hotel vedeti, če sem prevzel meteorološko opazovanje in kako gre. Zadovoljen je bil, ko je »nabljudatelj« pvedal, da je ta služba v dobrih rokah. Nato smo govorili o mlačvi, ki naj se začne takoj drugi dan. Kot zadnje svoje opravilo na preizkuševališču naj bi »nabljudatelj« uredil zadevo z vrečami. Vsaj 50 manjših vreč naj bo na razpolago za čiste sorte. Te je potrebno takoj spraviti na stran. Vse vreče pa je potrebno pregledati in za popravilo malo strganih naj se porabi blago nepopravljivih. Za popravljanje naj najame par Moldavank. Za igle in ostalo morata vedeti brata Fomič.

Pri mlatilnici in na »barabanu« naj pomagajo Čehi, ki imajo stražnika. Že danes pa je potrebno poskusiti. Učitelji naj jemljejo na poskusnih gredah snope za laboratorij. Ostali naj jutri začnejo kositi oziroma žeti na istih gredah in snope naj zložijo v kopice sredi gredic.

»Midva z agronomom pa greva sedaj po aprovizacijski sladkor, katerega že delijo. Čez dve uri sva gotovo zopet tu.«

Od daleč je zakričal Čumaju mlajšemu, naj takoj pripravi »begunko« s kobilom Gal-ko.

Šel sem z njim v hišo in na mizi so bile potrebščine, ki mi jih je prinesel iz Kišineva. Račun da bova naredila, pri mesečnem obračunu, je rekel. Stvari sem odnesel v sobico, kjer sem pustil tudi meteorološko knjižico. Vrnil sem se k ravnateljevi hiši, kjer je že bil Čumak s kobilom in vozilom, ravnatelj pa je ravno prišel iz hiše z eno plahto in dvema vrečama. Torej to je »begunka«.

(Dalje)

Radijski oder
med vaj

Obisk pri divjem plemenu

Geografski zavod De Agostini v Novari je izdal v svoji zbirki »Il timone« (Krmilo) knjigo »Le isole terribili« (Strašni otoki), katero je napisal Antonio Cifariello.

To je knjiga, ki nas v dobi umetnih satelitov in vesoljskih ladij spet popelje v primitivno družbo ljudi, ki živijo še skoraj tako kakor v kameni dobi. Antonio Cifariello je še mlad pisatelj, ki pa je bil do sedaj bolj znan po različnih svojih filmskih vlogah. Rodil se je leta 1930 v Neaplju. Najprej je deloval kot časnikar, nato je postal filmski igralec in končno režiser dokumentarnih filmov. Veliko pa potuje. Bil je že v Afriki, v obeh Amerikah in na Kitajskem. Večkrat se je znašel že sredi važnega dogajanja, kot na primer v upor v Venezueli, v vojni v Dominikanski republiki in drugje.

V knjigi »Strašni otoki« opisuje otoke v

Melaneziji in svoj obisk pri plemenu »Big-Nambas«. To pleme je morda zdaj edino na otočju Novi Hebridi, ki je ostalo še popolnoma divje in brez vsakega nadzorstva policijske oblasti. Še vedno živi tako kakor v nekdanih časih, v popolni svobodi.

—0—

Radijski oder: Pri snemanju na trak

Novice po svetu

Opolnoči med 7. in 8. februarjem se je začelo v Južnem Vietnamu novo kratko premirje zaradi vietnamskega novega leta. V teku so nove pobude s strani papeža in drugih, da bi se podaljšalo v pogajanja za mir.

Zaradi neprestanih demonstracij pred sovjetskim veleposlaništvom v Pekingju so začeli tudi Rusi demonstrirati pred kitajskim veleposlaništvom v Moskvi. Pri tem prihaja do tragikomičnih dogodkov.

Mariborska avtomobilska tovarna TAM namerava izdelati letos 4700 vozil: tovornjakov, preklucnikov, raznih vrst specialnih vozil in 650 avtobusov A 3000 in A 3500, poleg raznih motorjev. V primerjavi z lani pomeni to povečanje. Izvozila bo izdelkov za kake 4 in pol milijona dolarjev, uvozila pa surovin za 1.700.000 dolarjev.

PREJELI SMO

Cenjeni g. urednik,

v predzadnji številki Novega lista — kulturna stran — je g. N. H. v članku z naslovom »Rok Potrebuež in Solvendar« omenil mojega moža, češ da se je v svojih »Pomenkih« v reviji Most ponorčeval iz teorije, kakor izhaja iz Vašega podlistka »Pokristjanjenje Slovencev«: po tej teoriji smo Slovenci Skandinavi.

Razumete, da se učiteljica ročnih del ne more mešavati v to pravdo.

Pač pa bi se k temu brez nadaljnega oglasil moj mož, ko ne bi bil že dalj časa priklenjen na postelo zaradi te nesrečne ruske influence, in to z vročino do 39°. Tako pa mi je naročil, naj v njegovem imenu sporočim, da ga g. N. H. ni razumel. Ni izključeno, da je iz »Pomenkov« zvenelo nekaj kakor ljubeznivo norčevanje: toda nekaj simpatije do te teorije je Rok Potrebuež le moral čutiti, sicer se ne bi bil podpisal »Solvendar«. Kajpak je moral biti v tem pogledu kar se da previden, ker po študijah ni jezikoslovec, ampak ekonomist.

Pač pa ga je to spodbudilo, da se bo po svoji strani skušal zavzeti, da se ta pravda razreši; sicer je tu nevarnost, da pride sredi naše razcepljene skupnosti še do enega razcepa — med Skandinavi in med Neskandinavi. Kogar razplet te pravde zanima si bo omlislil prihodnjo številko revije »Most«. Kolikor je slišati, bo izšla tam okrog Velike noči.

Toliko v imenu mojega moža.

S spoštovanjem Vaša bralka
Malija Potrebuež

Trst - Vrdela, na pustni torek 1967.

ŠPORT

VELIK USPEH SKAKALCA PETRA ERZENA

Na novi 90-metrski skakalnici v Saint Nizieru nad Grenoblom v Franciji so bile v sredo velike mednarodne skakalne tekme. Udeležili so se jih najboljši skakalci sveta, med njimi Wirkola, Neuendorf, Raska in Kankkonen. Slovenec Peter Erzen je kljub poškodovani roki odlično skakal in zasedel s skokoma 97,5 in 101 m drugo mesto, za svetovnim prvakom Wirkolom. Dosegel pa je tudi rekord skakalnice, ker je skočil najdalje — 101 m.

Tudi drugi mladi slovenski skakalci so se zelo dobro uveljavili v družbi najboljših Norvežanov, Švedov, Fincev, Čehoslovakov, Nemcev in drugih. Mesec je bil 11., Stefančič pa 14.

EVROPSKO PRVENSTVO V UMETNEM DRSANJU V LJUBLJANI

V nedeljo se je končalo v Ljubljani (v športni dvorani Tivoli) evropsko prvenstvo v umetnem drsanju. Zadnji dan je bilo na vrsti prosto drsanje. Zlato medaljo je dobila 17-letna Gabriela Seyfert iz Chemnitz (Karl Marx-Stadt) v Vzhodni Nemčiji. Srebrna medalja je pripadla Čehinji Hani Maškovi, bronasta pa Madžarki Zsuzsi Almassy. Vse tri zmagovalke so torej iz »vzhodnega tabora«. Šele na četrtem najdemo »zahodnjakinjo«, Angležinjo Sally Ann Stapleford na petem pa komaj 15-letno, a odlično Avstrijko Schuba.

Slovenska zastopnica Katjuša Derenda pa je pristala na 23., na predzadnjem mestu. Manjka ji mednarodnih nastopov in zato sigurnosti, dasi je talent. Tuji strokovnjaki so svetovali, naj bi njo in druge slovenske umetne drsalce večkrat pošiljali na mednarodna tekmovanja, da bi se izpopolnili in si pridobili tehniko in sigurnost. Pozneje pa bi lahko postali trenerji mlajših.

Upati je, da se bodo tisti, ki so odgovorni za slovenski šport, ravnali po tem pametnem nasvetu.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Z Goriškega

SMRT ZNACAJNE UČITELJICE — VZGOJITELJICE

Dne 4. t. m. je mirno in vdano doživela od leta 1950 vpokojena učiteljica - vzgojiteljica Otilja Strel, vdova Terpin.

Bila je hči pokojnega gozdarja Antona Strele, po materi pa sorodnica barona Winklerja, kranjskega deželnega glavarja. Kljub težkim gmotnim razmeram so njeni starši vztrajali, da so se ona, dve njeni sestri in brat izšolali na učiteljski in realki v Gorici.

Pokojnica je službovala v različnih krajih na Goriškem in se je po prvi svetovni vojni poročila s posestnikom in knjigovodjem Francetom Terpinom iz Branika-Kasovlje. V dobi fašizma je morala v Emilijo in Piemont in je bila tako ločena od svojega moža in svoje učeče se mladine v Braniku.

Med drugo svetovno vojno je morala pretrpeti izgubo svojega ljubljenega moža, ki so ga Nemci ustrelili.

Po končani vojni je prvo leto službovala pod Zavezniško upravo na Brjah, nato pa se je preselila v Gorico. Zapustila je svoje lepo posestvo v Kasovljah in je bila nastavljena v šolskem domu. Od tu jo pozna naša goriška mladina in ji je gotovo hvaležna za znanje in dobre nauke, ki jih je pokojna znala tako vzorno nuditi.

Po vpokojitvi je ostala v Gorici in se je tudi kot vpokojenka zanimala za vsako versko, narodno in socialno organizacijo ter s tem dokazala, kako mora človek živeti.

Ohranimo jo v dobrem spominu! Mladini pa bodi vzor, kako je treba čuvati najvišje ideale!

Š sosedne strani:

UMRL JE UGLEDEN DUHOVNIK

Danes je minilo mesec dni, odkar so v Stomažu na Vipavskem spremili k večnemu počitku zlatomašnika Alfonza Zavrla.

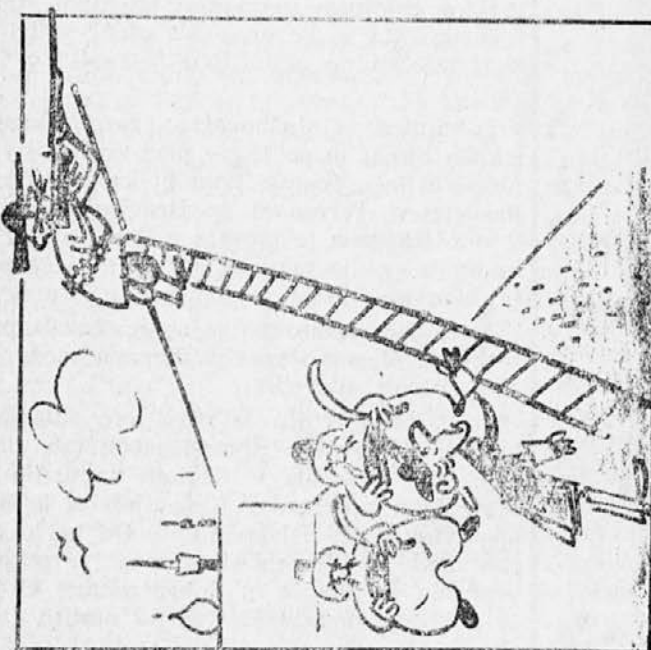
Pokojni se je rodil leta 1889 pri Litiji. Duhovniške službe je opravljal v Vipavi, nato je dolgo let župnikoval v Podkrajju med obema vojnama. Tudi njemu niso bile prizanešene trpkosti od strani tedanje vladavine. Zadnje službeno mesto je pa imel pokojni zlatomašnik od leta 1954 dalje v Stomažu. Pred štirimi leti je tam obhajal tudi zlato mašo. Bil je originalen in šaljivega značaja, vesten dušni pastir in zavezen narodnjak.

Pogrebne svečanosti, katerih se je udeležilo 33 sobratov in velika množica vernikov, je opravil črniški dekan dr. Vetrh. V poslovnih besedah je orisal pokojnikovo delo. Bog bodi darežljiv plačnik dolgoletnemu delavcu v njegovem vinogradu.

ŽELEZNIŠKI PODVOZ

Na eni zadnjih občinskih seji so svetovalci razpravljali o važnem vprašanju železniškega podvoza pri južni postaji na Male Rojce. Razprava teče že več let. Ozki prehod, ki veže mesto s furlansko ravnino, je že dovolj oviral promet in je tudi zahteval že več žrtev.

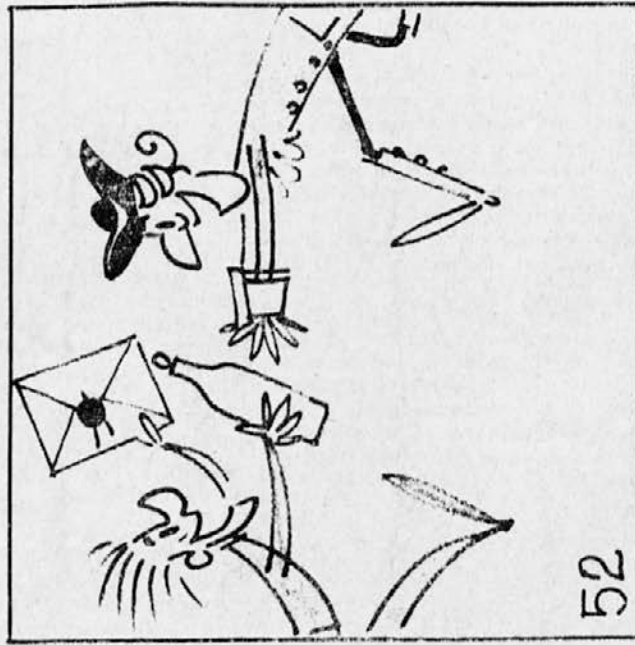
Zdaj pa je utemeljeno upanje, da se bo načrt kmalu uresničil. Namesto enega prehoda bo imel podvoz kar štiri. Znižali bodo tudi cestišče. Skupni stroški za vsa ta dela so preračunani na 107 milijonov lir. Ko bodo dela končana, bo imela Gorica dostojen vhod v mesto.

51

51. Dal sem pismo svojemu hitremu slugi, ki si je takoj snel uteži in nemudoma pohitel klepetati. Odbilo je tri in četrt, odbilo je pol štirih, odbilo četrto do štirih, mojega tekača pa od nikoder. Kaj bi tajil, postalo mi je vroče, znojil sem se in čakal sem samo še na trenutek, ko bo sultan potegnil za svileno vrstico in poklical rablja. Res je, dovoljeno mi je bilo, da sem se šel na vrt sprehodit in naužit svežega zraka, vendar sta za mano hodila dva krepka sužnja, ki me nista spustila z oči.

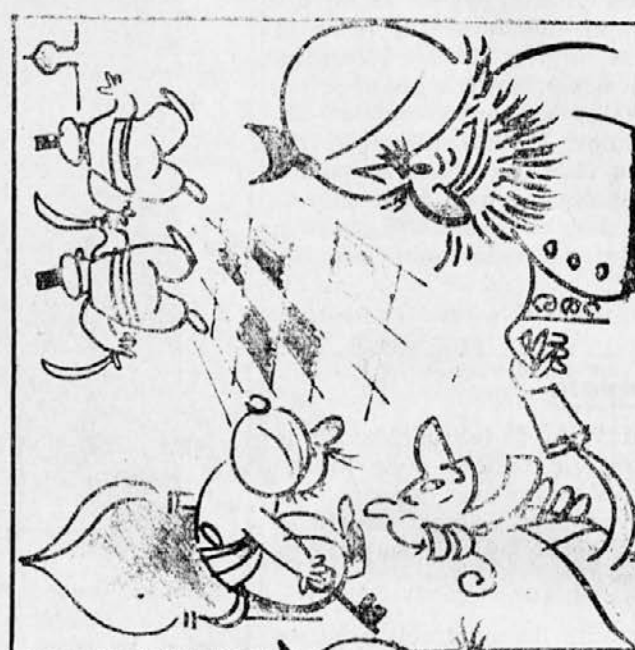
Ko je kazalec na uri kazal že pet minut pred črto, sem poslal po poslušalca trave in strelca. Poslušalec je legel na zemljo in mi v mojo grozo povedal, da ta nemarež nekje daleč na vso moč smrči spanje pravičnega. Moj dobri strelce je to slišal, se vzpel na zid in ko je dobro pogledal, je jezno zaklical: »Pri moji duši, ta lenuh leži pod hrastom pri Fe-gradu, steklenica vina pa je zraven njega. A le počakaj! Zbudil ga bom!« Dvignil je puško, pomeril in ustrelil v krošnje drevesa pri Beogradu.

52

52. Drevesa v Carigradu, razumljivo, nismo videli. Toda strelce nam je povedal, da je padlo precej žira na tla, da se je zdrnil in je v strahu, da je predolgo spal, s tolikšno hitrostjo pohitel v Carigrad, da mi je izročil steklenico in lastnoročno pismo Marije Terezije natanko pol minute pred četrto. To je bilo veselja! In s kakšnim zadovoljstvom je njegovo veličanstvo srknilo vino, pravega tokajca.

»Fant,« mi je rekel sultan nato, »ne zamerite, če steklenico zadržim kar zase. Vi imate na Dunaju boljše zveze kot jaz, laže boste dobili še kašno steklenico.«

Tako je rekel sultan in zaklenil steklenico v omaro, spravil ključ v žep in pozvonil za kladniku. »Izplačati vam moram dobljeno stavo,« je rekel sultan in se obrnil k zakladniku, ki je stopil v sobo. »Zakladnik, dovolji mojemu prijatelju tukaj, da si vzame iz zakladnice toliko zlata, kolikor ga more nesti njegov najmočnejši sluga.« Zakladnik se je do tal priklonil pred svojim gospodarjem. Sultan je meni prijateljsko stisnil roko in oba odpuštil.

Kot si lahko mislite, nisem tratil časa. Poklical sem silaka.